

Herinne

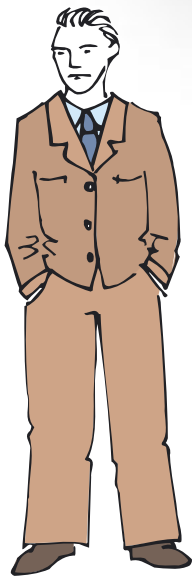
Onderwijsproject brengt geschiedenis van Duits gevangenenkamp tot leven

Hebben er ook kinderen in dit kamp gezeten? Wat gebeurde er als je bewoog tijdens het strafappèl? Zijn er ook wel eens mensen ontsnapt uit het kamp? Groep 7 van basisschool De Vallei uit Leusden vuurt vele vragen af op de gids tijdens hun bezoek aan Kamp Amersfoort. Van de antwoorden worden ze soms even stil: er zijn op deze plek in het bos een hoop akelige dingen gebeurd.

Relatief weinig mensen weten dat er tijdens de Tweede Wereldoorlog bij Amersfoort een Duits gevangenenkamp was. Kamp Amersfoort, door de Duitsers officieel Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort genoemd, was een doorgangskamp. De meeste gevangenen werden hiervandaan doorgestuurd naar andere kampen in Duitsland of Nederland. Mensen die opgepakt waren vanwege het ontduiken van de Arbeitseinsatz werden veelal te werk gesteld in Duitsland. Er hebben in Kamp Amersfoort minstens 35.000 mensen (vooral mannen) gevangen gezeten. Ten minste 20.000 van hen zijn doorgestuurd naar andere kampen. In het kamp zelf zijn minimaal 675 mensen omgekomen: doodgeschoten door de Duitsers of omgekomen door honger of ziekte. De gevangenen moesten tijdens hun verblijf zwaar werk verrichten, zowel op als buiten het terrein. Daarnaast moesten ze vele straffen en vernederingen ondergaan en kregen ze nauwelijks te eten. Voor velen van hen was dit het voornaamste kenmerk van het kamp: de voortdurende honger, die de mensen verzwakte, hun wil brak en onderlinge solidariteit deed wegsmelten. Daar kwam bij dat de gevangenen door de bewakers, net als in andere Duitse kampen, tegen elkaar werden uitgespeeld. Bepaalde gedetineerden (joden, helpers van vervolgdgen) moesten harder werken, kregen meer en zwaardere straffen en (nog) minder te eten. Anderen (strafgijzelaars na

1943) mochten hun eigen kleding en bezittingen houden, in tegenstelling tot de 'gewone' gevangenen die werden kaalgeschoren en gekleed gingen in oude Nederlandse uniformen. Sommige gevangenen kregen leidinggevende functies als bijvoorbeeld zaaloudste, waarin ze gedwongen waren hun medegevangenen hard aan te pakken; enkelen kweten zich daarbij erg enthousiast van hun taak, wat de sfeer onderling niet verbeterde.

Hoe breng je een dergelijk beladen en gecompliceerd verleden over aan kinderen van 11, 12 jaar? Ter gelegenheid van zestig jaar bevrijding heeft Kamp Amersfoort het Erfgoedhuis gevraagd nieuw lesmateriaal voor het basisonderwijs te ontwikkelen. Daarbij stonden twee wensen centraal. Ten eerste moest de geschiedenis van het kamp tastbaarder worden voor de kinderen. Van het kamp zelf is bijna niets meer over: een originele wachttoren, de appèlklok met klokkenstoel; er is een gedenkplaats die herinnert aan de appèlplaats, een stukje nagebouwde bunkercel, de schietbaan. Het kamp is getransformeerd tot monument, een omgeving die op zichzelf weinig voedsel geeft aan de verbeelding. Ten tweede wilde het kamp dat duidelijk naar voren zou komen, dat er veel verschillende soorten gevangenen om

aan Kamp Amersfoort rijn

veel verschillende redenen gevangen hebben gezeten. De afdeling Erfgoededucatie heeft een project ontwikkeld met acht fictieve personages, die symbool staan voor groepen gevangenen, zoals een jood, een verzetsman/communist, een zwarthandelaar, een Jehova's Getuige, een strafgijzelaar. De personages worden geïntroduceerd in een stripverhaal, waarin een opa zijn kleinkind vertelt over zijn jeugd in Amersfoort, toen hij zelf 11 was: 'Vertel eens van die plek in het bos', heet het verhaal niet voor niets. Weinig mensen wisten en weten wat er zich op die plek allemaal heeft afgespeeld. Onderzoek aan voorwerpen uit een leskoffer brengt de personages verder tot leven. Daarna gaat de klas naar het kamp. Hier 'vertellen' de gevangenen op verschillende plekken, hoe het leven daar voor hen was. Terug op school vertelt de leerkracht hoe het met verschillende groepen gevangenen is afgelopen. Het project eindigt positief: in het onderdeel 'lichtpuntjes in donkere

tijden' krijgen de leerlingen voorbeelden van positieve dingen die in de oorlog en het kamp gebeurd zijn: er was een 'goede bewaker', mensen hebben brood uitgedeeld aan gevangenen, anderen waren solidair met de joodse stadgenoten. De leerlingen denken na over wat je zelf kunt doen in zulke moeilijke omstandigheden. Het project wordt afgesloten met een creatieve verwerking. In woord of beeld brengen de leerlingen hun gevoel bij het kamp tot uiting. De kunstuitingen kunnen later in het kamp worden tentoongesteld.

Het project is in april getest door leerlingen van groep 7 van basisschool De Vallei uit Leusden. Zowel docent als leerlingen waren enthousiast. Het stripverhaal bood een stevige ondergrond waarop de leerkracht verder kon bouwen. De leerlingen vonden het spannend om de voorwerpen te onderzoeken, zoals een Russische uniformknoop, een zelfgemaakt mes of een boek waar een radio in verstopt heeft gezeten. De grondige voorbereiding wierp zijn vruchten af: gids Joop Mijnders was onder de indruk van de voorkennis en de interesse van de leerlingen.

Alle leerlingen krijgen aan het begin van het project een mooi uitgevoerd boekje, waarin behalve het stripverhaal en een plattegrond van het kamp, ook foto's en teksten staan die ze later zelf nog eens kunnen bekijken of laten zien aan ouders en familie.

(foto's: Eut van Berkum fotojournalistiek, tekeningen: Lysbeth Zeinstra). Meer info op www.kampamersfoort.nl

